

For application of the principle of justice return to an ascending scale of the taxation of the income of natural persons is offered, at the same time to the smallest rate to make 10%, but to carry out charges of a tax without payment of deduction in special funds.

Originality: *in article have gained further development and improvement of a basis of the theory of the taxation.*

Conclusion: *the offered directions of modernization of system of the taxation, with a careful eye to international experience and historical aspect of development of the taxation, increase of state regulation of the taxation, with simultaneous provides providing the certain freedom to the enterprises in the choice of the economic policy and implementation of effective state control behind completeness of receipts in the budget.*

Keywords: *tax policy; tax; tax forms; tax revenues; tax rates.*

*Одержано редакцією 22.01.2016
Прийнято до публікації 27.01.2016*

УДК 336.73:338.434

ДОБРОВОЛЬСЬКА Олена Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та
банківської справи Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет, Україна
e-mail: dev-privat@mail.ru

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. *Розкрито механізм управління кредитними відносинами. Обґрунтовано мету державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору економіки. Виявлено послідовність фінансового механізму кредитної спілки. Висвітлено класифікацію внесків членів кредитної спілки. Підкреслено, що принциповою відмінністю між банками та кредитними спілками є мета діяльності кожної з них: отримання прибутку для банку і надання фінансових послуг для кредитної спілки. Визначено головну мету діяльності кредитної спілки. Розроблено стратегічні напрями розвитку системи кредитної кооперації в Україні.*

Ключові слова: *кредитна спілка, кредитний механізм, фінансово-кредитні відносини, кредитні ресурси, сільськогосподарське кредитування, капітал кредитних спілок, фінансові інвестиції, соціальний захист.*

Постановка проблеми. *Перехід аграрних підприємств на ринкові умови господарювання багато в чому змінив їх відносини з державою, кредитними установами, банками, страховими компаніями та іншими фінансовими структурами. Враховуючи новизну економічних понять, категорій та механізмів їх дії, вони важко пристосовуються до практичної діяльності, особливо на рівні первинної ланки економіки – підприємства. Така ситуація не тільки уповільнює здійснення реформ, але і загострює стосунки з органами, які втілюють їх в практику господарювання.*

Складними виявилися фінансово-кредитні відносини для аграрного сектора економіки в ринкових умовах. Попит сільськогосподарських товаровиробників на фінансові та кредитні ресурси не задовольняється повною мірою. Основна причина – непомірно висока плата за користування кредитами, яка за теперішнього рівня рентабельності робить їх залучення збитковим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. *Чимало дослідників пропонують свої методики вибору і реалізації дій в управлінні проблемою формування та раціонального*

використання фінансових ресурсів як на рівні галузі, так і окремого аграрного підприємства. Серед вітчизняних вчених-економістів необхідно відзначити В. Я. Амбросова, В. М. Онегіна, В. М. Алексійчука, В. Г. Андрійчука, С. Б. Барнгольца, Ю. Д. Білика, В. А. Борисову, А. Г. Борщ, О. Д. Гудзинського, М. Я. Дем'яненка, Ф. В. Зинов'єва, В. Н. Зимовця, П. А. Лайка, М. Й. Малика, Л. Ю. Мельника, П. М. Макаренка, Л. О. Мармуль, Ю. М. Новікова, Д. В. Полозенка, П. Т. Саблука, І. В. Сало, В. П. Ситника, П. М. Федієнка, Д. Ф. Харківського, Л. М. Худолій, О. П. Чернявського, А. В. Чупіса, О. М. Шпичака. В їх наукових працях обґрунтовується система правового забезпечення, управління, ціноутворення, оподаткування і формування фінансово-кредитної інфраструктури для підприємств агропромислової сфери.

Визначення невіршених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, труднощі розв'язання цієї проблеми в цілому свідчать про те, що залишаються до кінця невіршеними питання обґрунтування форм і методів фінансового захисту сільського товаровиробника, розробки економічної та фінансової стійкості аграрних підприємств, побудови моделі оптимального використання фінансових ресурсів і удосконалення основних напрямків системи кредитування аграрної сфери економіки.

Метою статті є впровадження фінансово-кредитних відносин кредитної спілки як засобу формування і раціонального використання фінансових ресурсів аграрних підприємств в умовах ринку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Агропромисловий комплекс, зокрема сільське господарство, найбільше потребує фінансового захисту і фінансової підтримки, які зумовлені не лише сезонністю виробництва, циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, а і тим, що з аграрного сектору економіки надходить на споживання і переробку 90% обсягу продовольчих ресурсів. Необхідність виділення державних коштів на підтримку сільського господарства визначається специфічними умовами його функціонування та низкою об'єктивних факторів. Метою державної фінансової підтримки розвитку цієї галузі є забезпечення достатніх рівнів доходності та досягнення нормативного рівня прибутковості виробничої діяльності аграрних підприємств усіх форм власності та господарювання, поліпшення еквівалентності обміну з галузями промисловості, а також покращення фінансової стійкості та фінансового стану підприємств і організацій АПК [8, с. 114].

В Україні активно працюючі кредитні спілки в 2003 році створили Всеукраїнську асоціацію кредитних спілок (ВАКС). ВАКС працює над розвитком місцевих асоціацій кредитних спілок і поєднанням їхнього потенціалу; забезпеченням максимальної правової поінформованості своїх учасників; відстоює їх професійні інтереси у відношеннях з державними органами. Консультаційна, методична та професійна допомога учасникам асоціації, вивчення й узагальнення найкращої міжнародної практики, а також обмін досвідом є пріоритетними напрямками в діяльності ВАКС.

Членами Всеукраїнської асоціації кредитних спілок станом на 01.01.2016 року є 124 кредитні спілки. Найбільше кредитних спілок (КС) – членів ВАКС (51 КС) знаходиться на заході, найменше (7 КС) – на півдні. Кредитні спілки – члени ВАКС східного регіону займають 29% (37 КС) у загальному членстві асоціації. У центральному регіоні працюють 23 кредитних спілок, які є членами ВАКС. Зазначимо, що у зв'язку з анексією АР Крим та окупованою частиною Східного регіону, дані по 21 кредитній спілці асоціації не враховуються [2, с. 8].

За даними асоціації, кредитні спілки-члени ВАКС об'єднують близько 360 тис. українців, зокрема:

- 77,5 тис. (21,5%) мають діючі кредитні договори;
- 14,5 тис. (4,0%) – внески (вклади) на депозитних рахунках.

В умовах ринку механізм управління кредитними відносинами, як складова частина кредитного механізму, становить систему заходів щодо регулювання усіх форм

кредитних відносин з використанням організаційно-розпорядчих та економічних методів і заходів. Ці методи специфічні для кожного рівня кредитної системи. Загальні ж правила здійснення кредитних відносин визначаються кредитним механізмом.

Якщо кредитний механізм визначає загальні правила здійснення кредитних відносин, незалежно від форми їх існування, то на відміну від нього, механізм кредитування характеризує набір правил використання конкретних організаційних форм позичкових відносин або їх груп (комерційні, банківські тощо). Тобто, зазначені поняття не тотожні.

Фінансовий механізм кредитної спілки включає наступну послідовність:

1. Члени кредитної спілки (вкладники) вкладають до кредитної спілки свої гроші.
2. Інші члени кредитної спілки (позичальники) беруть ці гроші в кредити.
3. За користування кредитом позичальники сплачують проценти.
4. Отримані від позичальників проценти сплачуються вкладникам як винагорода за вклад та використовуються на покриття витрат на здійснення діяльності кредитної спілки та формування її резервів.

Капітал кредитної спілки складається з пайового, резервного та додаткового капіталів, а також залишку нерозподіленого доходу спілки і не може бути меншим 10 відсотків від суми її загальних зобов'язань (табл.1).

Таблиця 1

Класифікація внесків членів кредитної спілки [3]

Внесок	Поворотний	Обов'язковий	Платний
Вступний	ні	так	ні
Обов'язковий пайовий внесок	так	так	так
Додатковий пайовий внесок	так	ні/так	так
Вклад на депозитний рахунок	так	ні	так

Пайовий капітал кредитної спілки формується за рахунок обов'язкових та додаткових пайових членських внесків членів кредитної спілки [6, с.10].

Резервний капітал призначений для відшкодування можливих збитків кредитної спілки, які не можуть бути покритими за рахунок надходжень поточного року, забезпечення платоспроможності кредитної спілки та захисту заощаджень її членів.

Резервний капітал кредитної спілки формується за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки та частини доходів кредитної спілки до моменту досягнення ним не менш як 15% від суми активів, зважених на ризик кредитної спілки. Статутом кредитної спілки можуть бути передбачені й інші джерела формування резервного капіталу.

При ліквідації спілки залишок коштів резервного капіталу зараховується до Державного бюджету України.

Додатковий капітал кредитної спілки формується за рахунок цільових внесків членів спілки, благодійних внесків фізичних та юридичних, осіб, безоплатно отриманого майна і необоротних засобів.

У разі ліквідації спілки залишок додаткового капіталу зараховується до Державного бюджету України.

З метою покриття передбачуваних збитків від неповернення кредитів кредитною спілкою за рахунок частини доходів кредитної спілки формується резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок. Порядок формування і використання резерву забезпечення покриття втрат визначається Уповноваженим органом.

Кредитна спілка створює інші резерви та фонди відповідно до нормативно-правових актів Уповноваженого органу, статуту та рішень загальних зборів кредитної спілки.

Задля забезпечення високого рівня своєї надійності та стабільності кредитні спілки – члени ВАКС продовжують активно формувати капітал. Так, за 2015 рік капітал кредитних спілок – членів ВАКС складає 277,4 млн. грн., що на 5,3 (1,9%) більше порівняно з 2014 роком. Зокрема, 77,2% капіталу складає резервний капітал. При цьому, у 2015 році деякі кредитні спілки за рахунок резервного капіталу покрили збитки на загальну суму 6 млн. грн.

На фоні зростання резервного капіталу протягом 2015 року спостерігалось скорочення обсягів залучення кредитними спілками асоціації вкладів. Кредитними спілками – членами ВАКС у 2015 році було залучено 502,3 млн. грн., тоді як у 2014 році – 635 млн. грн.

Однак, враховуючи, що кількість вкладників кредитних спілок – членів ВАКС у 2015 році скоротилося на 3,6 тис. осіб, тоді як у 2014 році – 2,3 тис. особи, спостерігаємо зменшення обсягу відтоку внесків (вкладів) на депозитних рахунках спілок. Таким чином, вкладники, що довгий час тримають свої заощадження в кредитних спілках – членів ВАКС, поступово збільшують розмір своїх вкладів. Так, депозитний портфель кредитних спілок асоціації протягом 2015 року зменшився на 55,5 млн. грн, тоді як у 2014 році розмір депозитного портфеля скоротився на 93,1 млн. грн. Станом на 01.01.2016 року депозитний портфель кредитних спілок – членів ВАКС складає 341 млн. грн., а середня сума вкладу на одного члена складає 23,5 тис. грн. [2, с. 9]

Крім того, 38,1% (198,5 млн. грн) вкладів складають довгострокові понад 12 місяців.

Більше третину вкладів, а саме 37,1% (126 млн. грн.) складають середньострокові вклади (від 3 до 12 місяців). Вклади до запитань і короткострокові вклади (до 3-х місяців) в структурі портфеля становлять 1,7% (5,7 млн. грн.) та 3,0% (10,3 млн. грн.) відповідно.

Фінансовий характер діяльності кредитної спілки робить її схожою на інших учасників фінансового ринку – банки. Між цими структурами є багато як спільного, так і відмінного. Спільним є те, що і банки, і кредитні спілки на ринку діють як фінансові посередники, створені для задоволення потреб споживачів у фінансових ресурсах. Вони мають можливість акумулювати кошти від тих, хто має в даний момент їх надлишок і передавати тим, хто відчуває в них нагальну потребу. Принциповою відмінністю між цими структурами є мета діяльності кожної з них: отримання прибутку для банку і надання фінансових послуг для кредитної спілки. За кордоном кредитні спілки у своєму розвитку все більше наближаються до банків, але основна відмінність зберігається: вони обслуговують тільки своїх учасників [1, с. 215].

З приводу конкуренції між банками та кредитними спілками, можна сказати, що вона існує в сфері залучення заощаджених коштів фізичних осіб та на ринку споживчого кредитування. У сфері бізнесового мікрокредитування, особливо в селах, кредитні спілки є чи не єдиним джерелом фінансування малих та середніх підприємств. Відповідно до переваг кредитних спілок можна віднести максимальну наближеність їх до безпосередніх отримувачів послуг, а також можливість позичальника за спрощеною схемою отримати кредит навіть у незначних розмірах. Кредитні спілки також мають можливість зваженіше підходити до відбору членів, а отже, і до своїх клієнтів, тому при видачі кредиту можна не так ретельно перевіряти кредитоспроможність позичальника. А банкам не завжди вигідно мати справу з дрібними позичальниками через значні адміністративні затрати. Вони більш зацікавлені у крупних клієнтах. Крім того, кредитні спілки надають своїм членам ще цілу низку інших послуг.

Головну мету діяльності спілки можна визначити як фінансовий та соціальний захист своїх членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування, фінансової підтримки підприємницьких ініціатив та надання їм інших фінансових послуг. Загалом, кредитна спілка – непогана альтернатива банківській для тих

підприємців, які прагнуть оперативно отримати позичку на короткий термін (на кілька місяців чи на рік). У такого виду кредитування – легалізованого Законом України «Про кредитні спілки» – є низка переваг. По-перше, кредитна спілка має цілком законні підстави контролювати діяльність об'єднання. По-друге, є нагода напрацювати позитивну кредитну історію поза банком. По-третє, ставки річних у кредитних спілках є досить відкритими.

Послуги членам органів управління та працівникам кредитної спілки надаються на умовах, що не можуть відрізнятись від звичайних, та з дотриманням вимог щодо уникнення конфлікту інтересів.

Кредитна спілка має право самостійно встановлювати:

- розмір плати (процентів), яка розподіляється на пайові членські внески та нараховується на внески (вклади), що знаходяться на депозитних рахунках членів кредитної спілки;
- розмір плати (процентів) за користування кредитами, наданими кредитною спілкою;
- ціни (тарифи) на послуги, що надаються кредитною спілкою;
- види кредитів, що надаються кредитною спілкою, умови надання та строки повернення кредитів;
- способи забезпечення кредитних зобов'язань, вимоги щодо забезпечення погашення кредитів.

Ще під час кризи 2009-2010 років члени ВАКС розпочали роботу щодо проведення заходів з метою виключення зі своїх членів тих осіб, які довгий час не користувалися та не планують користуватися послугами кредитної спілки. Це явище було об'єктивно необхідним, оскільки велика кількість неактивних пайовиків значно підвищує витрати на адміністрування, що особливо відчутно під час проведення загальних зборів.

Таким чином, продовжуючи зменшення витрат спілки, протягом 2015 року кількість членів кредитних спілок асоціації зменшилась на 7,9%.

Водночас спілки надають перевагу позичальникам з позитивною кредитною історією та потенційно високою платоспроможністю, що зменшує рівень кредитних ризиків. Крім того, цей підхід дозволяє збільшити розмір виданих кредитів. Однак, внаслідок такої політики, станом на 01.01.2016 року кількість позичальників становить 77,5 тисяч осіб, що на 10,9% менше порівняно з 2014 роком.

Протягом 2015 року в кредитних спілках-членах ВАКС кількість вкладників зменшилося на 3,6 тис. осіб (19,9%) та складає понад 14,5 тисяч громадян.

Найбільше українців – 152,1 тис. (42%) обслуговує 9 кредитних спілок-членів ВАКС, що становлять 9% від загальної кількості членів ВАКС. При цьому, найчисельніша група спілок – 46 (де від 1 тис. до 5 тис. осіб) обслуговує 33% від загальної кількості членства. 10 кредитних спілок (кількість членів від 5 тис. до 10 тис. осіб) обслуговує 19% членів. І лише 6% членів ВАКС обслуговують 38 кредитних спілок, в яких кількість членів сягає до 1 тис. осіб.

За 2015 рік кредитні спілки – члени ВАКС втратили 50,7 млн. грн. (7%) активів та станом на 01.01.2016 року загальна сума активів дорівнює сумі у посткризовий 2011 рік – 670,1 млн. грн.

Зазначимо, що роботу кредитних спілок ускладнює виникнення проблем в банківській системі, що супроводжується масовим банкрутством банків та їх виходом з ринку. Через неможливість вчасного повернення коштів спостерігаються проблеми з ліквідністю у деяких кредитних спілках – членах ВАКС.

Однак, намагаючись зменшити рівень кредитних ризиків обмеженням кола позичальників, деякі великі спілки стикнулись у 2015 році з проблемою надліквідності.

Тому вони були вимушені або повертати частину вкладів, або спрямовувати вільні кошти у фінансові інвестиції. Таким чином, за рахунок внесків (вкладів) на депозитні

рахунки в Об'єднану кредитну спілку (ОКС) та внесків до капіталу ОКС за вересень-грудень 2015 року, сума фінансових інвестицій у 2015 році зросла на 3,7 млн. грн (12%) та склала 34,1 млн. грн. Зазначимо, що порівняно з 2013 роком цей показник зменшився на 37,4 млн. грн. (52,3%).

Варто зазначити, що переважна більшість кредитних спілок – членів ВАКС (55,3%) мають в активах понад 138 млн. грн., що складають 20,7% від загальної суми активів. В той же час, на 9,7% членів асоціації припадає найбільша сума активів – 44,5%.

Враховуючи зменшення купівельної спроможності національної грошової одиниці та поступове зростання потреб населення у позичкових коштах, кредитні спілки – члени ВАКС обмежили кредитування, аби убезпечити себе від значного зниження якості кредитного портфеля. Отже, обсяг кредитування своїх членів у кредитних спілках – членів ВАКС у 2015 році порівняно з попереднім роком зменшився на 10,8%. Проте, дотримуючись зазначених вище пріоритетів кредитні спілки збільшують розмір кредиту, наданого одному члену спілки, обмежуючи коло позичальників лише тими особами, в платоспроможності яких впевнені. Таким чином, станом на 01.01.16 року середній кредит, наданий кредитною спілкою асоціації, склав 8,2 тис. грн., в той час як в 2014 році його розмір складав 7,7 тис. грн, а у посткризовий період 2011 року – 5,5 тис. грн.

Внаслідок зменшення обсягу кредитування спостерігається зменшення суми кредитного портфеля кредитних спілок – членів ВАКС на фоні погіршення його якості.

Так, з початку 2015 року кредитний портфель спілок асоціації зменшився на 42,6 млн. грн. (6,3%) та станом на 01.01.2016 року складає 631,4 млн. грн. Більшу частину кредитів (59,3%) спілки продовжують надавати на строк від трьох до дванадцяти місяців, але значна частка виданих кредитів припадає на довгострокові кредити (37%), які члени асоціації активно надавали протягом минулих років. Ці кредити продовжували працювати на спілки й в 2015 році, завдяки чому займають найбільшу частину кредитного портфеля – 50,3% (317,3 млн. грн.). Кредити надані з терміном погашення від 3-х до 12 місяців займають 47,7% або 301 млн. грн. від всього кредитного портфеля. Незначну частку кредитного портфеля, а саме 2,1% (13,1 млн. грн.), складають кредити, надані членам з терміном погашення до 3 місяців.

Як і раніше, основним сегментом ринку для кредитних спілок залишається надання кредитів на побутові потреби, а саме: навчання, весілля, енергозбереження тощо. Так, станом на 01.01.16 року в структурі кредитного портфеля кредитних спілок – членів ВАКС споживчі кредити складають 65,5% (413,6 млн. грн.). Водночас лише незначна їх частина надана на придбання автотранспорту та побутової техніки.

При цьому найбільш ризиковими є комерційні кредити, що пояснюється як розміром таких кредитів (середній комерційний кредит складає 31,8 тис. грн.), так і умови їх надання. Адже найчастіше такі кредити надаються з відстрочкою сплати основної суми.

Крім того, підвищує рівень ризиків неповернення таких кредитів політична та економічна нестабільність в країні. Окреслена ситуація підтверджується низькою якістю таких кредитів. Зокрема, комерційні кредити складають 7,5% або 47,7 млн. грн. кредитного портфеля, але 25,1% комерційних кредитів прострочені понад три місяці.

Більш ризиковими кредитами є кредити, надані на ведення селянських та фермерських господарств (15,5%), які займають незначну частку в загальному обсязі наданих кредитів – 4,1% та 2,9% або 25,7 млн. грн. та 18,4 млн. грн. відповідно. Середній кредит наданий на ведення сільського господарства складає 12,6 тис. грн.

Стрімке падіння рівня платоспроможності позичальників у 2014-2015 роках призвело до масових неплатежів по кредитах, але при цьому кредитними спілками – членами ВАКС було в достатньому обсязі сформовано резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок (РЗПВ). Крім того, необхідно звернути увагу на той факт, що протягом 2015 року кредитні спілки асоціації почали проводити активну роботу з

позичальниками. Внаслідок чого спостерігається зменшення загальної суми заборгованості за неповернутими та простроченими кредитами. Станом на 01.01.2015 року заборгованість за неповернутими та простроченими кредитами складає 122 млн. грн., тоді як рік тому цей показник сягав 126,4 млн. грн.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, головну мету діяльності кредитної спілки можна визначити як фінансовий та соціальний захист своїх членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування, фінансової підтримки підприємницьких ініціатив та надання їм інших фінансових послуг.

Зберігши довіру вкладників під час кризи, кредитні спілки – члени ВАКС поступово нарощують капітал, який підвищує рівень надійності та стабільності спілки та є надійним фундаментом для роботи, особливо під час кризових явищ. Надаючи кредити за рахунок капіталу, спілка не лише максимізує доходність, але й убезпечує себе від ситуацій, коли виникає необхідність в терміновому поверненні значної суми коштів. При цьому, відчувши на собі всю складність роботи в кризових умовах, спілки проводять більш зважену кредитно-депозитну політику. Зокрема, довгострокові вклади складають 58,2% депозитного портфеля, а довгострокові кредити – 50,3% кредитного портфеля членів асоціації [2, с.4]. Така політика надає спілкам стабільну фінансову рівновагу та дозволяє уникнути виникнення проблем з ліквідністю та платоспроможністю.

Узагальнюючим підсумком проведеного аналізу є розробка наступних стратегічних напрямів розвитку системи кредитної кооперації в Україні:

- забезпечення стабілізації функціонування системи кредитної кооперації, систематизація й посилення державного регулювання діяльності кредитних спілок і розвиток саморегулювання;
- запровадження систем фінансового оздоровлення кредитних спілок та гарантування внесків(вкладів), участь в яких для кредитних спілок є обов'язковою;
- створення умов для конкурентного надання кредитними спілками фінансових послуг для своїх членів шляхом розширення кола споживачів фінансових послуг кредитних спілок, збільшення видів фінансових послуг, що надаватимуть установи системи кредитної кооперації, розширення переліку обслуговуваних ними видів фінансових інструментів, а також заснування кредитними спілками центрального фінансового інституту.

Список використаної літератури

1. Добровольська О.В. Фінансовий ринок: навч. посіб. / О. В. Добровольська, С. М. Халатур. – Д.: Монолит, 2015. – 384 с.
2. Зведені дані кредитних спілок-членів ВАКС станом на 01.01.2016 року [Електронний ресурс] / Всеукраїнської асоціації кредитних спілок України. – Режим доступу : http://vaks.org.ua/images/finanalitika_vaks/Zvedeni_dani_chleniv_VAKS_01.01.2016.pdf
3. Амбросов В. Я. Формування кредитного ринку в системі агробізнесу США / В. Я. Амбросов, В. М. Онегіна // Фінанси України. – 2004. – №5. – С. 47-53.
4. Третьяк О. М. Кредитні спілки як ефективна форма мікрокредитування / О. М. Третьяк // Економіка АПК. – 2002. – №7 – С.100-107.
5. Пластун В. Л. Пріоритети розвитку кредитних спілок у сучасних умовах / В.Л. Пластун //Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №10(112). – С. 131-137.
6. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001р. № 2908-НІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2908-14>.
7. Прудніков А. О. Основні принципи функціонування кредитних спілок України в сучасних умовах / А.О. Прудніков // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – №2. – С.28-31.
8. Мироненко В.П. Удосконалення економічного механізму кредитування сільськогосподарських товаровиробників / В.П.Мироненко, А.М. Москаленко // Облік і фінанси АПК. – 2006. – №3. – С. 112-116.
9. Непочатенко О.О. Проблеми правового та методологічного забезпечення банківського кредитування аграрних підприємств / О.О. Непочатенко // Облік і фінанси АПК. – 2006 - №2. – С. 79-82.
10. Плеханов Д.О. Державне регулювання підприємництва у сільському господарстві / Д.О. Плеханов // Економіка та держава. – 2007. – №9. – С.82-86.

11. Корінець Р. Розвиток ринку землі як передумова іпотечного кредитування сільського господарства / Р. Корінець // Інтернет сторінка ГО «Інститут сільського розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icp.org.ua/files/13_rozv.doc.
12. Specialized Financial Need in Rural America / 21st Century Rural America : New Horizons for US Agriculture. – 2007. – P. 22-23.

References

1. Dobrovol's'ka, O.V., & Khalatur, S. M. (2015) *Financial market*. Dnipropetrovsk: Monolyt (in Ukr).
2. *Summary of Credit Unions members AUACU as of 01/01/2016* Ukrainian Association of Credit Unions of Ukraine. Retrieved from http://vaks.org.ua/images/finanalityka_vaks/Zvedeni_dani_chleniv_VAKS_01.01.2016.pdf (in Ukr).
3. Ambrosov, V. Ya., & Oniechina, V. M. (2004). Formation of the credit market in the US Agribusiness System. *Finansy Ukrainy (Finance Ukraine)*, 5, 47-53 (in Ukr).
4. Tret'iak, O. M. (2002) Credit unions as an effective form of microcredit. *Ekonomika APK (Economy AIC)* 7, 100-107 (in Ukr).
5. Plastun, V. L. (2010) Priorities of credit unions in modern conditions. *Aktual'ni problemy ekonomiky (Recent economic problems)*, 10(112), 131-137 (in Ukr).
6. *About credit unions* (2001) (Law of Ukraine)/ Retrieved from <http://zakon.nau.ua/dots/?tsode=2908-14> (in Ukr).
7. Prudnikov, A. O. (2011) Main principles of the Credit Unions of Ukraine in modern conditions. *Naukovyj visnyk: Finansy, banky, investytsii (Scientific Journal: Finance, banks, investment)*, 2, 28-31 (in Ukr).
8. Myronenko, V.P., & Moskalenko, A.M. (2006) Improving economic mechanism of crediting of agricultural producers. *Oblik i finansy APK (Accounting and Finance AIC)*, 3, 112-116 (in Ukr).
9. Nepochatenko, O.O. (2006) Problems of legal and methodological support bank lending to agricultural enterprises. *Oblik i finansy APK (Accounting and Finance AIC)*, 2, 79-82 (in Ukr).
10. Plekhanov, D.O. (2007) State regulation of entrepreneurship in agriculture. *Ekonomika ta derzhava (Economy and State)*, 9, 82-86 (in Ukr).
11. Korinets', R. (2006) *Land market development as a prerequisite for the mortgage Agriculture*. (Institute for Rural Development). Retrieved from http://itsp.org.ua/files/13_rozv.dots (in Ukr).
12. *Specialized Financial Need in Rural America* (2007). 21st Century Rural America : New Horizons for US Agriculture.

DOBROVOLSKA Olena Volodymyryvna

Ph.D., Associate Professor of Finance Department of
Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University,
E-mail: dev-privat@mail.ru

CREDIT UNIONS AS A MEANS OF FORMING AND RATIONAL USE OF FINANCIAL RESOURCES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Introduction. *Financial and credit relations in the agrarian sector are complex for the economy of Ukraine in market conditions. The demand of agricultural producers to financial and credit resources is not satisfied in full. The main reason is prohibitively high fees for loans, which with the current level of profitability makes them attract unprofitable.*

Purpose. *The aim of the article is the substantiation of necessity of use of agricultural enterprises of the financial mechanism of the credit Union. Financial and credit possibilities of the credit Union to agricultural enterprises are an effective tool of formation and rational use of financial resources in market conditions.*

When considering and analysing the activities of credit unions were used the following research methods: analysis of the financial activities of credit unions, the analogy method in determining the status and development prospects of credit cooperation of Ukraine, the comparison in determining methods of performance management of credit unions.

The main results of the study. *Agriculture, in particular agriculture, most in need of financial protection and financial support. Due to seasonal production cycles, a greater period of capital turnover. From the agricultural sector comes to the consumption and processing of 90 % of food resources.*

Financial mechanism of the credit Union consists of the following sequence: 1. The credit Union members (savers) invest in a credit Union your money. 2. Other members of the credit Union (the borrowers) take the money in loans. 3. For the loan borrowers pay interest. 4. Received from the borrowers the interest is paid to depositors as compensation for the contribution and are used to cover expenses for activities of the credit Union and the formation of its reserves.

To ensure a high level of reliability and stability of credit unions continue to generate capital. In 2015 the capital of credit unions is 277,4 million USD. 5.3 (1.9%) more than in 2014. In particular, 77.2% of the capital is the reserve capital. In 2015, some credit unions at the expense of reserve capital cover for losses totaling 6 million USD.

Scientific novelty of the research results. *The main aim of the Union activity can be defined as financial and social protection of its members by bringing their personal savings to peer lending financial support to entrepreneurial initiatives and the provision of other financial services.*

The conclusions and specific suggestions of the author. *Developed the following strategic directions of development of credit cooperation system in Ukraine: ensuring stability of functioning of system of credit cooperation, systematization and reference state regulation of activity of credit unions and the development of self-regulation; implementation of financial rehabilitation of credit unions and insurance contributions (deposits), participation in which for credit unions is required; creation of conditions for competitive credit unions provide financial services for its members by expanding the range of consumers of financial services to credit unions, increased financial services, which will provide institutions of credit cooperatives, expanding the list that they serve, the types of financial instruments, and the creation of Central credit unions financial institution.*

Keywords: *credit union; credit mechanism; financial and credit relations; credit resources; agricultural lending; capital of credit unions; financial investment; social protection.*

Одержано редакцією 01.02.2016
Прийнято до публікації 09.02.2016

УДК 330.332.01

ЗАКРЕВСЬКА Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій
mnpk_nyxt@mail.ru
ЗАІНЧКОВСЬКИЙ Анатолій Олександрович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки і
права, Національний університет харчових
технологій, Україна
palamarchuklina@mail.ru

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. *Досліджено проблеми забезпечення інвестиційної безпеки як визначальної функціональної складової економічної безпеки. Визначено, що найважливішим компонентом аналізу інвестиційної безпеки є аналіз загроз, які можуть бути зовнішніми і внутрішніми. Проаналізовано загрози, які визначають рівень інвестиційної безпеки країни. Визначено, що найбільш перспективним напрямом фінансових надходжень на територію України є грошові перекази з-за кордону громадян-українців.*

Ключові слова: *інвестиційна безпека; економічна безпека; національна безпека; інвестиційна привабливість; іноземні інвестиції; інвестиційні ресурси; інвестиційний потенціал; загрози.*

Постановка проблеми. В сучасних кризових умовах стан економічної безпеки держави визначає можливості соціально-економічного розвитку та темпів зростання національної економіки. Для практичного забезпечення економічної безпеки об'єктивно необхідно сприяти активізації інвестиційного процесу, його спрямування на забезпечення потенціалу позитивних економічних та соціальних змін в умовах загострення соціально-економічних суперечностей, виникнення руйнівних загроз здатності до економічного розвитку та підтримки економічного суверенітету держави. Свою реалізацію це знаходить у посиленні спрямованості інвестиційних процесів на забезпечення сталого економічного зростання, досягнення реальних структурних зрушень у народному господарстві, технічному переозброєнні, підвищенні якісних показників господарської діяльності і, головне, якості і рівня життя населення.